

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАВЧАЛЬНО-НАУКОВА УСТАНОВА
«АКАДЕМІЯ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою

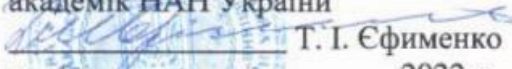
ДННУ «Академія фінансового
управління»

(протокол № 2

від « 18 » 02 2022 р.)

Президент

академік НАН України

 Т. І. Єфименко

« 12 » 02 2022 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(для освітньо-наукових програм 2021 року затвердження)**

ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ ТА БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА

Ступінь вищої освіти	Третій (освітньо-науковий)
Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки» 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність	051 Економіка 071 Облік і оподаткування 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітньо-наукові програми	«Економіка» «Облік і оподаткування» «Фінанси, банківська справа та страхування»
Тип дисципліни	вибіркова

Київ 2022

Автор:

Репіна Інна Миколаївна – доктор економічних наук, професор, професор Інституту післядипломної освіти.

Рецензенти:

Корнєєва Юлія Володимирівна – д.е.н., завідувач відділу макроекономічного регулювання та міжнародних економічних відносин НДФІ ДННУ «Академія фінансового управління», гарант ОНП «Економіка» (доктор філософії),

Олійник Яна Вікторівна – д.е.н., доцент, директор Інституту післядипломної освіти ДННУ «Академія фінансового управління», гарант ОНП «Облік і оподаткування» (доктор філософії),

Олієвська Мирослава Григорівна – д.е.н., завідувач відділу бюджетних видатків соціальної сфери та економічного розвитку НДФІ, гарант ОНП «Фінанси, банківська справа та страхування» (доктор філософії).

Форма навчання —	очна (денна), заочна
Семестр —	3
Кількість кредитів ECTS —	4
Форма підсумкового контролю —	диференційований залік
Мова викладання —	українська

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні Інституту післядипломної освіти 20.01.2022 р., протокол № 5.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ	6
Тема 1. Бюджетний устрій та формування бюджетної системи України	6
Тема 2. Державний бюджет України	6
Тема 3. Місцеві бюджети	6
Тема 4. Міжбюджетні відносини в Україні	7
Тема 5. Видатки бюджетів на економічну діяльність держави, освіту та науку	7
Тема 6. Видатки бюджетів на соціальний захист населення і соціальне забезпечення	8
Тема 7. Видатки бюджетів на охорону здоров'я, духовний та фізичний розвиток	8
Тема 8. Видатки бюджетів на управління, оборону та реалізацію інших функцій держави	9
Тема 9. Витрати бюджетів на обслуговування та погашення боргових зобов'язань	9
Тема 10 Бюджетна політика України та ЄС	9
3. ПОРЯДОК ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	10
4. ПОЛІТИКА ДОБРОЧЕСНОСТІ	11
5. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА	12
6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА	12
6.1. Нормативно-правові акти	12
6.2. Основна література	12
6.3. Додаткова література	13
6.4. Інформаційні ресурси	13

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Державний бюджет і бюджетна політика» є вибірковою дисципліною підготовки докторів філософії за освітньо-науковими програмами «Економіка», «Облік і оподаткування», «Фінанси, банківська справа та страхування».

З метою створення безпечних умов організації навчального процесу передбачена можливість проведення усіх занять в Академії у дистанційному режимі із використанням хмарного сервісу організації відеозв'язку ZOOM.

Анотація навчальної дисципліни.

Вивчення навчальної дисципліни «Державний бюджет і бюджетна політика» дозволяє здобувачам вищої освіти досліджувати тенденції розвитку бюджетної системи за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати ефективність бюджетної політики.

Мета дисципліни: сприяти формуванню компетентностей та відповідних програмних результатів навчання з організації бюджетного устрою та функціонування бюджетної системи держави, формування у здобувачів системного розуміння сучасних проблем розвитку бюджетної політики.

Відповідно до окресленої мети, **завдання** деталізовано за такими напрямками:

- розуміння засад бюджетного устрою і принципів побудови бюджетної системи держави;
- засвоєння теоретичних основ формування і використання державного бюджету України;
- ознайомлення із засадами формування місцевих бюджетів та принципів міжбюджетних відносин в Україні;
- формування теоретичних і практичних знань щодо методів і джерел формування доходів бюджету та напрямів і форм фінансування видатків;
- оволодіння знаннями з питань обслуговування та погашення боргових зобов'язань;
- розуміння фундаментальних принципів формування бюджетної політики України та країн членів ЄС.

1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Теми	Всього, год	Лекції, год.	Індивідуальні заняття, год.	Самостійна робота, год.	Форма оцінювання
1	Тема 1. Бюджетний устрій та формування бюджетної системи України	16	2	2	12	Дискусія, розрахункове завдання
2	Тема 2. Державний бюджет України	11	2	1	8	Дискусія, аналітичне есе та його презентація
3	Тема 3. Місцеві бюджети	10	1	1	8	Дискусія, аналітичне завдання
4	Тема 4. Міжбюджетні відносини в Україні	10	1	1	8	Дискусія, побудова інтелект-карти
5	Тема 5. Видатки бюджетів на економічну діяльність держави, освіти та науки	14	2	2	10	Дискусія, аналітичне завдання
6	Тема 6. Видатки бюджетів на соціальний захист населення і соціальне забезпечення	13	1	2	10	Дискусія, аналітичне завдання
7	Тема 7. Видатки бюджетів на охорону здоров'я, духовний та фізичний розвиток	10	1	1	8	Дискусія, розрахункове завдання
8	Тема 8. Видатки бюджетів на управління, оборону та реалізацію інших функцій держави	10	1	1	8	Дискусія, аналітичне завдання
9	Тема 9. Витрати бюджетів на обслуговування та погашення боргових зобов'язань	10	1	1	8	Дискусія, аналітичне завдання
10	Тема 10. Бюджетна політика України та ЄС	16	2	2	12	Дискусія, аналітичне есе та його презентація, комп'ютерне тестування
Всього навчальних годин		120	14	14	92	-

Підсумковий контроль - диференційований залік

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Бюджетний устрій та формування бюджетної системи України

Основи бюджетного устрою: встановлення принципів побудови бюджетної системи; виділення окремих видів бюджетів; розподіл доходів і видатків між окремими ланками бюджетної системи; встановлення характеру взаємовідносин між бюджетами.

Поняття бюджетної системи. Структура бюджетної системи України, взаємозв'язок між окремими ланками бюджетної системи. Принципи побудови бюджетної системи України та їх характеристика. Бюджетні повноваження учасників бюджетного процесу. Бюджетні повноваження Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради АРК, Ради Міністрів АРК, обласних та районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських, селищних та сільських рад.

Стан бюджету: рівновага доходів і видатків, бюджетний профіцит, бюджетний дефіцит. Фактори, що впливають на стан бюджету. Бюджетний дефіцит, його сутність, причини виникнення, соціально-економічні наслідки, джерела фінансування, шляхи та методи подолання.

Тема 2. Державний бюджет України

Місце і роль державного бюджету в системі фінансових планів. Державний бюджет як основний фінансовий план. Взаємозв'язок державного бюджету з іншими фінансовими планами України. Відмінності між бюджетом як фінансовим планом та бюджетом як економічною категорією.

Правовий характер бюджету, його чинники. Бюджет як віддзеркалення економічної, соціальної і міжнародної політики держави. Поточний бюджет.

Сутність, принципи і завдання бюджетного планування в сучасних умовах господарювання. Бюджетне планування як складова частина фінансового планування. Місце і роль бюджетного планування у системі соціально-економічного планування в Україні. Етапи та методи бюджетного планування.

Основи побудови Державного бюджету України. Бюджетний період. Баланс бюджету.

Тема 3. Місцеві бюджети

Місцеві бюджети, їх місце у бюджетній системі України та роль у соціально-економічному розвитку регіонів і адміністративно-територіальних утворень.

Загальний фонд місцевого бюджету. Спеціальний фонд місцевого бюджету. Доходи та видатки місцевого бюджету. Бюджети місцевого

самоврядування, принцип ефективності та результативності, субсидіарність, закріплені доходи, бюджетні повноваження, кошик доходів, поточний бюджет, бюджет розвитку. Видатки місцевих, бюджетів.

Тема 4. Міжбюджетні відносини в Україні

Засади розмежування доходів і видатків між рівнями бюджетної системи. Фактори, що визначають порядок і пропорції розподілу доходів між бюджетами. Чинники і порядок закріплення доходів. Види регулюючих доходів і порядок бюджетного регулювання. Проблеми економічної ефективності бюджетного вирівнювання в Україні. Доходи місцевих бюджетів.

Поняття та мета регулювання міжбюджетних відносин. Вхідний бюджетний потік. Вихідний бюджетний потік. Зовнішній бюджетний потік. Внутрішній бюджетний потік.

Види міжбюджетних трансфертів. Порядок надання міжбюджетних трансфертів.

Тема 5. Видатки бюджетів на економічну діяльність держави, освіту та науку

Роль держави у забезпеченні макроекономічної стабілізації та економічного зростання. Форми державного впливу на розвиток економіки. Регуляторна політика і бюджетні інструменти фінансового регулювання економічного циклу. Завдання, засади і методологічні основи прямого державного фінансування економіки.

Склад видатків бюджету на економічну діяльність, їх роль і місце у розвитку економіки. Напрями і форми бюджетного фінансування економіки.

Бюджетні інвестиції, їх види. Капітальні вкладення і джерела їх фінансування. Відомча система фінансування та фінансування інвестиційних проектів. Конкурсний відбір об'єктів бюджетного інвестування, його завдання і критерії. Бюджетне фінансування інвестиційних проектів за рахунок цільових державних позик. Бюджетні кредити, порядок їх видачі і погашення. Порядок дотування збиткових підприємств. Шляхи фінансового оздоровлення державного сектора і ліквідації збитковості.

Галузева структура видатків бюджету на економічну діяльність. Особливості фінансування видатків на розвиток промисловості та енергетики, будівництва, транспорту, зв'язку, телекомунікацій та інформатики, сільського та лісового господарства, на розвиток місцевої інфраструктури та комунальної власності.

Засади бюджетного фінансування освіти, роль і місце бюджету у системі фінансового забезпечення освітніх закладів. Видатки бюджету на освіту, їх

склад і структура. Бюджетні заклади освіти, особливості організації їх діяльності. Фінансування загальноосвітніх шкіл.

Оперативно-сітьові показники діяльності школи, порядок їх визначення. Система заробітної плати вчителів і тарифікація педагогічних працівників. Штати і порядок планування фонду заробітної плати. Складання й перевірка кошторису загальноосвітньої школи. Особливості кошторисного фінансування шкіл-інтернатів.

Фінансування дитячих дошкільних закладів: оперативно-сітьові показники, система заробітної плати, штати і планування фонду заробітної плати. Кошторис дитячого дошкільного закладу.

Бюджетне фінансування вищої освіти. Особливості кошторисного планування і фінансування у вищих закладах освіти. Штати і система заробітної плати працівників вищої школи. Позабюджетні кошти державних вищих закладів освіти.

Видатки бюджету на науку. Організація наукових досліджень і джерела їх фінансування. Фінансування фундаментальних досліджень у наукових установах Академії наук України, у відомчих наукових закладах та вищих закладах освіти. Кошторисне фінансування наукових закладів і наукових програм.

Тема 6. Видатки бюджетів на соціальний захист населення і соціальне забезпечення

Соціальні видатки бюджету як відображення соціальної політики держави. Типи соціальної політики та їх вплив на обсяги бюджетного фінансування бюджетних видатків. Склад соціальних видатків: видатки на соціальний захист, соціальне забезпечення і соціальну сферу.

Форми й види соціального захисту населення. Склад видатків бюджету на соціальний захист населення, їх роль в умовах переходу до ринкової економіки. Форми і методи фінансового забезпечення установ соціальної сфери. Бюджетне фінансування закладів соціальної сфери, його організація, основа кошторисного фінансування.

Тема 7. Видатки бюджетів на охорону здоров'я, духовний та фізичний розвиток

Видатки бюджету на охорону здоров'я, їх склад і структура. Засади бюджетного фінансування охорони здоров'я, роль і місце бюджету у фінансовому забезпеченні медицини.

Бюджетні заклади охорони здоров'я, організація їх фінансової діяльності, Фінансування медичних установ за нормативом бюджетних видатків на одного жителя. Особливості організації фінансової діяльності закладів охорони здоров'я в умовах страхової медицини. Оперативно-сітьові показники медичних установ. Штати і система заробітної плати медичних

працівників; порядок планування фонду заробітної плати в установах здоров'я. Складання й перевірка кошторису лікарні.

Бюджетне фінансування закладів культури, склад видатків. Особливості кошторису бібліотек, будинків культури та інших культурно-освітніх закладів. Фінансування преси, видавництва, радіо, телебачення.

Бюджетне фінансування розвитку фізичної культури і спорту. Роль бюджету в державній підтримці олімпійського руху.

Склад видатків на фізичну культуру і спорт, порядок їх планування і фінансування.

Тема 8. Видатки бюджетів на управління, оборону та реалізацію інших функцій держави

Фінансові та політичні аспекти видатків держави на оборону. Військова доктрина країни та її вплив на рівень видатків на оборону. Склад і характеристика видатків на оборону, порядок їх планування і фінансування.

Система і структура органів управління в Україні та джерела їх фінансового забезпечення. Видатки бюджетів на державне управління, їх склад і характеристика. Видатки на утримання органів законодавчої, виконавчої влади та місцевого самоврядування. Видатки на судові та правоохоронні органи, прокуратуру. Видатки на утримання фінансових, фіскальних та митних органів. Порядок планування та фінансування видатків бюджетів на управління.

Тема 9. Витрати бюджетів на обслуговування та погашення боргових зобов'язань

Державний борг, його структура. Внутрішній та зовнішній, поточний та капітальний державний борг. Обслуговування державного боргу. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу.

Управління державним боргом та його обслуговування. Методи управління державним боргом: конверсія, консолідація, уніфікація позики, обмін облігацій за регресивним співвідношенням, відстрочка погашення, анулювання. Політика реструктуризації державного боргу.

Проблеми і напрями удосконалення управління й обслуговування державного зовнішнього боргу України.

Тема 10 Бюджетна політика України та ЄС

Бюджетна політика в сучасних макроекономічних теоріях. Призначення та структура бюджетного механізму.

Фінансова політика у контексті поглиблення європейської інтеграції. Етапи розширення Європейського Союзу. Державні фінанси та фіскальна політика в Європейському Союзі.

Бюджет ЄС, його призначення і особливості Доходи бюджету ЄС.
Бюджетні видатки і їх класифікація за цільовим призначенням.

3. ПОРЯДОК ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється у формі диференційованого заліку.

Диференційований залік передбачає оцінювання засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу на підставі поточного контролю (за результатами роботи на індивідуальних заняттях, а також контрольних заходів). Підсумковий контроль у формі диференційованого заліку визначається як сума балів, отриманих здобувачами вищої освіти під час поточного контролю протягом усього семестру.

Підсумкове оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою Академії, шкалою ЄКТС та національною шкалою.

Умови результатів підсумкового оцінювання знань здобувачів вищої освіти

100-бальна шкала Академії	Шкала ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	відмінно
85–89	B	добре
75–84	C	
70–74	D	
60–69	E	задовільно
35–59	FX	незадовільно з можливістю перескладання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни

Умови результатів поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти

Форми оцінювання	Максимальна кількість балів за одну роботу	Разом
Дискусія	2	20
Аналітичне есе та його презентація	10	20
Побудова інтелект-карти	5	5
Аналітичне завдання	5	25
Розрахункове завдання	5	10
Комп'ютерне тестування	10	10
Тези на конференцію / Участь у програмах здобуття неформальної освіти	10	10
Всього	-	100

З навчальної дисципліни «Державний бюджет та бюджетна політика» передбачено такий перелік видів індивідуальних завдань:

- аналітичний (критичний) огляд наукових публікацій за заданою тематикою;
- написання есе;
- аналітичний звіт про власні наукові дослідження за відповідною тематикою;
- підготовка презентації (доповіді) за заданою тематикою;
- виконання завдань в рамках дослідницьких проєктів Академії;
- переклад іноземних літературних джерел за заданою проблематикою.

4. ПОЛІТИКА ДОБРОЧЕСНОСТІ

Всі індивідуальні завдання освітньої компоненти є самостійно виконаною роботою. Для оцінювання надаються лише результати власної роботи. Роботи скопійовані шляхом копіювання, перенесення оригінальних текстів без посилання на джерела, або компонування тексту з оригінальних джерел буде оцінено як «0 балів». Всі роботи перевіряються на наявність ознак плагіату.

Тестові завдання не копіюються та виконуються самостійно, без допомоги сторонніх осіб.

5. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Репіна Інна Миколаївна, доктор економічних наук, професор, професор Інституту післядипломної освіти Академії фінансового управління.

ел. пошта rephousenew@gmail.com Google Scholar:

<http://surl.li/cmgbby>

ID ORCID [https://orcid.org/ 0000-0001-9141-0117](https://orcid.org/0000-0001-9141-0117)

Scopus Author ID: 57211506238 <http://surl.li/cmget>

Web of Science Researcher ID: G-7784-2017

<http://www.researcherid.com/rid/G-7784-2017>

Publons: <https://publons.com/a/1487000>

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

6.1. Нормативно-правові акти

1. Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року : постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179. URL: search.ligazakon.ua/ldoc2.nsf/link1/KP210179.html.
3. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022–2025 роки та плану заходів з її реалізації : Розпорядження КМУ від 29 грудня 2021 р. № 1805-р. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-reformuvannya-sistemi-upravlinnya-derzhavnimi-finansami-na-20222025-roki-ta-planu-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi-i291221-1805>

6.2. Основна література

4. Бюджетна система. Практикум : навч. посіб. [Електронний ресурс] / За наук. ред. проф. В. М. Федосова. — [Кондратюк С. Я., Жибер Т. В., Коломієць Г. Б. та ін.] — К.: КНЕУ, 2015. — 454 [2] с. URL : <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/20331/fedosov.pdf>
5. Бюджетна система в таблицях і схемах : Навчальний посібник / [Ситник Н.С., Західна О.Р., Стасишин А.В., Шушкова Ю.В]. – Львів : Видавництво: Апріорі, 2017. – 180 с.
6. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: Навчальний посібник / [За заг. ред. В. В. Зубенка]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження». – К., 2017. – 184 с. URL: https://www.ibser.org.ua/sites/default/files/170x240_preview_0.pdf

7. Федосов В.М. Бюджетна система : підруч. / за наук . ред.В. М. Федосова, С. І. Юрія. —К. : Центр учбов. Літератури ; Тернопіль: Екон. думка, 2012. — 871 с.

8. Управління державними фінансами: фіскальні правила, ризики, міжнародні стандарти / за ред. Т. І. Єфименко ; ДННУ «Акад. фін. Управління». Київ, 2019. 496 с. URL: https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=1031&num=1

6.3. Додаткова література

9. Government Finance Statistics Manual / International Monetary Fund. Washington, D.C. : International Monetary Fund, 2014. 446 p. URL: <https://www.imf.org/external/Pubs/FT/GFS/Manual/2014/gfsfinal.pdf>.

10. Report on Public Finances in EMU 2020 / European Commission. Institutional Paper. 2021. No. 147. 126 p. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/ip147_en.pdf.

11. The New Public Finance: Responding to Global Challenges. Published for the United Nations Development Programme / ed. by I. Kaul, P. Conceição. New York ; Oxford : Oxford University Press, 2006. 664 p. URL: <http://dx.doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195179972.001.0001>.

12. Tanzi V. The Role of the State and Public Finance in the Next Generation. OECD Journal on Budgeting. 2008. Vol. 8, No. 2. P. 1–27. URL: <https://doi.org/10.1787/budget-v8-art6-en>.

13. Financial Globalization: A Reappraisal / A. Kose, E. Prasad, K. Rogoff, Sh.-J. Wei. IMF Staff Papers. 2009. Vol. 56, No. 1. P. 8–62. URL: <https://doi.org/10.1057/imfsp.2008.36>.

14. Beramendi P., Wibbels E. Globalization, Public Finance, and Poverty. International Studies Review. 2015. Vol. 17, Iss. 4. P. 677–685. URL: <https://doi.org/10.1111/misr.12270>.

15. Postula M., Raczkowski K. The Impact of Public Finance Management on Sustainable Development and Competitiveness in EU Member States. Journal of Competitiveness. 2020. Vol. 12, Iss. 1. P. 125–144. URL: <https://doi.org/10.7441/joc.2020.01.08>.

16. Heimberger P. Does economic globalization affect government spending? A metaanalysis. Public Choice. 2021. Vol. 187. P. 349–374. URL: <https://doi.org/10.1007/s11127-020-00784-8>.

17. Cetin I. How Does Globalization Affect the Government's Public Finance? New Evidence from Developing Countries. Handbook of Research on Institutional, Economic, and Social Impacts of Globalization and Liberalization : in 2 Vols. IGI Global, 2021. 699 p. P. 49–61. URL: <https://doi.org/10.4018/978-1-7998-4459-4>.

6.4. Інформаційні ресурси

18. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

19. Офіційний сайт Євростату. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat>

20. Офіційний сайт Національного Банку України. URL:
<https://www.bank.gov.ua>
21. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL:
<https://www.mof.gov.ua/en/budget-policy>